

בשלה - שירה

גליון 87 | תשפ"ב

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי רב הבהו
קוק שליט"א
עידה"ק טבריה ת"ד

ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים (י"ג י"ח)

מבאר מדוע דווקא בפסוק זה מצאו חז"ל לרמז דיני הסיבה על פסוק זה מצינו דדרשו חז"ל (שמ"ר פ"כ, יח) "ויסב אלקים את העם", מכאן אמרו רבותינו אפילו עני שבישראל, לא יאכל עד שיסב, שכך עשה להם הקב"ה, ועוד דרשה מצינו (במדב"ר פ"א, ב) מהו "ויסב", שהרביצם, כדרכי המלכים רבוצים על מטותיהם, ולכאורה הדברים טעונים ביאור, מדוע מצאו חכמים דוקא בפסוק זה רמז לדיני "הסיבה", אלא נראה לומר בדרך רמז, דהנה ידוע מאמר חז"ל (אבות ו, ב) "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה".

ו'הסיבה', הלא כל תכליתה היא להראות דרך חירות, שבני חורין אנו, ומשום כך נרמז דווקא בפסוק "ויסב דרך המדבר", שלימדונו חז"ל כלל גדול אם ברצונך להיות 'בן חורין', אזי בלילה גדול זה, אכן שייך להראות דרך חירות ע"י הסיבה, אבל בשאר ימות השנה כיצד תהיה 'בן חורין', רק על ידי "ויסב רק דרך המדבר", דהיינו הבן חורין האמיתי הוא רק מי שעוסק בתורה, דהרי ידועה דרשת חז"ל (עירובין נ"ד ע"א) "וממדבר מתנה" שהתורה מתקיימת רק ע"י מי שמשים עצמו כמדבר, ואם רצונך להיות בן חורין אמיתי תקבל על עצמך עול תורה, מתוך ענווה ושפלות כאותו מדבר.

וישם את הים לחרבה ויבקעו המים (י"ד, כ"א)

ביאור מדוע הים ראה ויננס כשראה ארונו של יוסף דווקא, וביאור כיצד עשרת הרוגי מלכות כפרו בהריגתם על מעשה מכירת יוסף אי' במדרש (ילקו"ש תהילים קי"ד) על הפסוק 'הים ראה ויננס', מה ראה, ארונו של יוסף יורד לים,

אמר הקב"ה ינוס מפני זה שנאמר בו לשון נס שנא' (בראשית ל"ט י"ב) ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה.

ויש להוסיף דרואים אנו כאן מידה כנגד מידה מופלאה, בהנהגת הקב"ה לבני"י בקריעת ים סוף, דמנוסת הים הכדי לפנות את הדרך לבני ישראל, היא כנגד המנוסה של יוסף מהעבירה, שנאמר "וינוס החוצה", ומה שהים התהפך על המצרים להטביעם, כדכתיב בסיפא דקרא "וישב הים לפנות בוקר לאיתנו, ומצרים נסים לקראתו" היינו כנגד מאי דכתיב ביוסף (בראשית מ"ט כ"ד) "ותשב באיתן קשתו", היינו שלא רק נס ונמלט מהעבירה, אלא עמד והתגבר וכבש את יצרו, לכך זכו בני בניו, וזכותה של אותה התגברות על יצרו עמדה לבני"י, שלא רק ניצלו עצמם מהים אלא עמד הים והתגבר על המצרים להטביעם.

ועוד יש לבאר באופן אחר, דהנה במדרש איתא (ילקו"ש תהילים קי"ד) עה"פ "הים ראה ויננס" מה ראה, ראה ארונו של יוסף יורד לים, ומשום כך נבקע לפנות לו מקום.

וביאור הדבר אמאי הוצרכו ליטול עמם ארונו של יוסף ביציאתם ממצרים, עפ"י מאי דאי' במדרש (אלה אזכרה) שהריגת עשרת הרוגי מלכות באה לכפר על מעשה מכירת יוסף, ע"י עשרת השבטים, וע"ז מצינו בגמ' (סנהדרין ס"ח ע"א) דמיתתו של רבי עקיבא היתה קשה יותר משלהן, ולכאורה צריך ביאור היכן מצינו ברבי עקיבא דווקא, שמיתתו היתה קשה מכולן, הלא כולן נהרגו במיתות קשות ומשונות, 'רבי ישמעל כהן גדול', שהפשיטו עורו מעליו בחי חיותו, 'רבי חנינא בן תרדיון' שכרכו ספוגין של צמר על ליבו, כדי שלא ימות במהרה, וכדו', ומאי שייך זה יותר מזה.

אלא נראה ביאורו דמצינו, דבוזה היה מקצת תיקון, במאי דהחזירו עצמות יוסף לשכם למקום מכירתו, וזה לשון המדרש (מכילתא בשלה)

שפה לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו
בתי כנסיות שבכרכים ושבכפרים לעניין בעלות על
מטלטלי ותשמישי ביהכנס"ס

מעשה בהני צנתרי דדהבא באחת מערי הפריפריה הרחוקות, אשר הגיעו לשכונה שוממת מבחינה רוחנית, ורצו להגדיל תורה ולהאדירה, ולקרב לבות אחב"י לאביהם שבשמים, ובברכתו הפלאית של רבינו, מצאו מקום למעלה מדרך הטבע, ובנו בית מדרש לתלפיות, ואחד מן השנים ברצותו להפוך את המקום למרכז תורה גדול, מיהר ונחפז לרכוש ספרי לימוד, סטים שלמים של שסי"ם, שו"ע, ראשונים, ואחרונים, ואף ספרי מוסר וחסידות, ועוד ועוד, והכל בפאר והדר, וכל זאת הוציא מכיסו, וחשב שבבוא היום יכסה זאת על ידי תורמים שיחפצו להנציח שמות יקיריהם, אמנם מעשה שטן הצליח ונתעוררה מחלוקת בבית הכנסת ע"י אינשי דלא מעלי, שהחלו יורדים לחייהם של המייסדים, בדברים שאין הגייר סובלם, וכששמע זאת רבינו, אמר אני אעלה ואנסה להשיכן שלום, (כידוע רבינו מקיים "לא תגורו מפני איש", לא רק בקצב הרץ אחר הברכה המצויה בגרונו

ביאור דקות מידה כנגד מידה, מדוע הוצרך המן להיות באופן כזה שניתן לטעום בו כל טעמים שבעולם
 איתא בחז"ל (ב"מ פ"ו ע"ב, תנא דבי אליהו כ"ה) דבנ"י זכו למן מכת זכותו של אברהם אבינו, שנתן לחם לפני המלאכים, ולכן זכו והיה במן נס מיוחד, שכל הרוצה טועם בו טעם בשר, ומי שרוצה לטעום בו טעם חמאה וחלב טועם.
 ויש לבאר דמונח כאן מידה כנגד מידה, באופן עצום ומדוקדק, לא רק על נס ה'מן' לבד שהוא מכת נתינת הלחם, אלא גם על כך שיכלו לטעום במן כל הטעמים שבעולם. והוא כנגד מה שאמר להם 'אברהם אבינו' (בראשית יח, ה) "ואקחה פת לחם וסעדו לבכם", וכדאי בחז"ל (ב"מ שם) "ואקחה פת לחם", וכתב "ואל הבקר רץ אברהם", אמר רבי אלעזר מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה, ע"כ. דהיינו שאמר להם אברהם 'לחם' בלבד, ולמעשה הגיש להם כל מעדני עולם 'חמאה וחלב וכן הבקר' וכו'.
 וע"כ שולם לבני בניו במידה כנגד מידה, דה'מן' כלפי חוץ הוא לחם בלבד, אבל מונח בו כל הטעמים שבעולם, 'בשר וחמאה וחלב', ומדויק טפי בחז"ל ובתנא דבי אליהו, מוזכר שהרגישו במן טעם בשר וחמאה וחלב, דמאכלים אלו הגיש אברהם אבינו למלאכים וכמשנ"ח.

"אמר להם יוסף אבי ירד כאן לרצונו, ואני העלתיו, אני ירדתי על כרחי, משביע אני עליכם ממקום שגנבתוני לשם תחזירוני", וכן עשו לו, שנאמר (יהושע כ"ד ל"ב) "ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים, קברו בשכם בחלקת השדה, אשר קנה יעקב מאת בני חמור אבי שכם במאה קשיטה ויהיו לבני יוסף לנחלה", דהיינו ממדרש זה רואים, שהתיקון למכירה שהתקיימה בשכם, היא החזרתו של יוסף לקבורה בשכם דייקא.
 אמנם גם אחרי תיקון זה, כביכול איכא ריעותא, דהלא גנבו ומכרו את יוסף, כשהיה בריא ושלם, ועתה מחזירים רק את עצמותיו לשכם, וע"ז אמר רבי אלעזר לר"ע, שמיתתו קשה משלהן, ששאר עשרת הרוגי מלכות נענשו רק על הגניבה והמכירה, משא"כ רבי עקיבא נענש גם על כך שהתיקון לא היה בשלימות, ובשרו של יוסף לא שב למקום המכירה, בזה תיקון ר"ע ע"י שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל וזה ביאור "שלך קשה משלהן".

הַנְּנִי מִמְטִיר לְכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם, וַיֵּצֵא הָעָם וְלָקְטוּ דָבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ (ט"ז ד')

דעת

חכמה ומוסד

בפרך בקשיו כביכול קושיות כלפי שמיא

מעשה באברך חסיד יר"ש וחרד, אשר רבינו מפליא בכל עת את ידיעתו בטושו"ע ונו"כ, אשר היה לו דבר מופת ופלא עם רבינו, ובא לרבינו בכדי להודות לו ולספר לו על הישועה שהיתה לו, (כפי שכבר הבאנו בעבר אשר רבינו התאונן כמה פעמים, שבאים לבקש ישועה ומספרים לו צרותיו, ואילו כשבאה הישועה אין באים לספר שנושעו בס"ד, ונגרם לו צער גדול מכך), ולפתע נפנה אליו רבינו ואמר לו כך: הרי כתוב בפסוק ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך ובתרגום מפרש בפרך "בקשיו", (וברשב"ץ על הגדש"פ כתב "ולשון רבותינו הוא לשון קושי כמו שאומרים (קידושין יג). 'פריך רב אחאי' וכיוצא, פירוש 'הקשה'"). והביא רבינו כמדומה בשם הזוה"ק שזה מלשון קושיות שונות שיש לאדם כלפי שמיא, ואמר רבינו בעגונותו, גם לי יש לפעמים קושיא, מדוע פלוני מפריע אותי מלימודי, וזה גם נכלל כקושיא כלפי שמיא, כיון שהכל בהשגחתו ית', ואין להקשות ולשאול כיון שכך נגזר, ע"כ. ואנן מאי נעני אבתריה.

לע"נ האי גברא יקירא כמוהר"ר יהודה בן כמונה אליה ז"ל

שהחודש פקודת שנתו כיום כ"ח שבט

נדבכת כתו רודצו"ח גב' רויטל שתחי'

נדבכת העוסק בצ"צ כאמונה מזהל מומחה הרה"ג ר' נפתלי הרצל בן חיה וזוגתו פייגא בת רעכיל גולדא להצלחה בכל העניינים

שפה לנאמנים - המשך

בידו, אלא אף בלובשי שיראין ואיצטלא דרבנן, אשר מדמים בנפשם להלוך כנגד דינה של תורה, ורבינו בזריזותו העצומה עוד באותו היום, הלך לביתם של הנוגעים בדבר וניסה לדבר על ליבם על גודל חילול השם הנורא שיוצא מזה, באשר כאמור השכונה אינה שומרי תורה ומצוות, ואנה נישא חרפתינו להתקוטט בריש גלי, ולאחר שראה רבינו שדבריו נופלות על אזניים עריליות קרא למייסדים ואמר להם כך: הצד השני אינו מעוניין בשלום כלל, ולמען השלום תתרחקו מהם ומהמונח, ולגבי דיני ממונות צריך לישב על המדוכה ולעיין היטב, אמנם לגבי הספרים יש ליקח משאית ולנטלם משם ולהעבירם לבית מדרש אחר (אשר גם הוא נבנה ע"י אותם מייסדים בשכונה אחרת), דלא גרע מבית כנסת של כפרים, וכונת רבינו היא לסוגיא ערוכה דגמ' (מגילה כ"ו ע"א וכן ביומא י"א ע"ב), אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן לא שנו אלא בית הכנסת של כפרים אבל בית הכנסת של כרכין כיון דמעלמא אתו ליה לא מצו מזבני ליה דהוה ליה דרבים אמר רב אשי האי בי כנישתא דמתא מחסיא אף על גב דמעלמא אתו לה כיון דאדעתא דידי קאתו אי בעינא מזבנינא לה, ע"כ.

והאריכו בזה הפוסקים טובא (טוש"ע או"ח סי' קנ"ג) בגדר החילוק בתי כנסת של כרכים ובתי כנסת של כפרים, ורבו בזה הנפק"מ הן לדיני בעלות בית הכנסת, והן לדיני תשמישי קדושה דביהכ"ס, וכן

לעניין פטור במזוזה ובנגעים, אמנם בתחילה רצה רבינו להוכיח דהו"ל כבית כנסת של כרכים, ומשו"ה בית הכנסת לא קנה כלום, והספרים הרי הם עדיין בחזקת בעליהם, אמנם למעשה נראה שהוכיח רבינו דכיון דהם של היחיד הרי זה כמו שכתב בב"י (או"ח שם) בשם הרא"ש וז"ל: "ובמ"ש הרא"ש הילכך יחיד שמכר ס"ת יכול להשתמש בדמיו, יש לדקדק במאי מיירי, דאי מכרו ללמוד תורה, ולישא אשה, פשיטא שיכול להשתמש בדמיו, דאל"כ מאי נ"מ במאי דתניא דאין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה, ואי בעבר ומכרו, היכי מדמי ליה להני דמתני' דשאני הני שנמכרו בהיתר, ואפשר שסובר הרא"ש, שאין היחיד אסור למכור ס"ת שלו, וכמו שכתב המרדכי בפרק בני העיר בשם ראב"ה, דהא דתניא אין מוכרין ס"ת ישן, ליקח בו חדש, קאי אמתני' דאוקימנא בכפרים א"ב בכרכים, כדפי' לעיל, אבל כל הני קדושתן דמתניתין, אם הם של יחיד יכול לעשות בהם מה שירצה, דאדעתא דידיה עבדינהו, כדחזינא דאמר רב אשי כיון דאדעתא דידי קא אתו מזבנינא ליה".

ממילא גם בנד"ד כיון דעדיין אותם ספרים של היחיד יכול ליטלם, כ"ש דמיירי בשנוטלם בכדי להעבירם לביהמ"ד אחר אשר התם בודאי יבוא לידי שימוש לימוד ועיון, וכן למעשה נטלו המייסדים חלק ניכר מאותם ספרים, והעבירם לביהמ"ד האחר, ולא לתר ניכרה לעין כל ברכתו של רבינו, שהמקום החדש הפך למקום תורה, על אף שרוחק משכונות החרדים, ואילו בית הכנסת הראשון עומד בשממונו, ה"י.

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאג'א זצ"ל
 רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
 מייסד ת"ת ביכאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביכאס זצ"ל

